

Siivola Heli

22.4.2024

Viite

Napsauta tähän ja kirjoita viite.

Epävirallinen eurooppaministerikokous 29.-30.4.2024

Neuvoston puheenjohtajavaltio Belgia järjestää epävirallisen eurooppaministerikokouksen Brysselissä 29.–30.4.2024. Suomea edustaa kokouksessa eurooppaministeri Anders Adlercreutz.

Kokous alkaa maanantai-iltana 29.4.2024 EU:n vuoden 2004 laajentumisen 20-vuotisjuhlallisuuksilla, joihin osallistuvat myös nykyiset hakijamaat. Tiistaiamun 30.4.2024 aamiaisella keskustellaan hakijamaiden kanssa oikeusvaltiouudistuksista liittymisprosessissa. Tämän jälkeen keskustelua oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta laajentuvassa unionissa jatketaan EU-maiden kesken (työistunto). Kokouksen päättää lounaskeskustelu EU:n tulevaisuudesta mahdollista laajentumista silmällä pitäen. Kyse on epävirallisesta näkemystenvaihdosta. Päätöksiä ei tehdä.

Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen EU, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. On tärkeää, että perusoikeus- ja demokratiapolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä EU:ssa jatketaan. Oikeusvaltiokysymyksissä Suomi jatkaa pitkäaikaisella toimintalinjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Erityisen tärkeää on, että unionin budjetista saatava rahoitus linkitetään tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen.

Suomi katsoo, että hakijamaiden omiin ansioihin ja jäsenyyskriteerien täyttämiseen perustuva laajentuminen vahvistaa unionin omaa turvallisuutta, globaalia asemaa sekä taloudellista hyvinvointia ja edistää demokratiaa, oikeusvaltiokehitystä ja perusoikeuksien toteutumista. Toimiva oikeusvaltio, vakaat demokraattiset instituutiot, tehokkaat korruptionvastaiset instituutiot ja toimiva markkinatalous ovat keskeinen jäsenyyden edellytys. Suomi pitää tärkeänä, että jatkossakin laajentumisen keskeisiä uudistuksia käsitellään jäsenyysneuvottelujen aluksi, sekä viimeiseksi ennen neuvottelujen sulkemista, jotta niiden toteutumista ja muutosten juurtumista ennen jäsenyyttä voidaan parhaalla tavalla tukea. Unionin tulee jatkaa tukea hakijamaille lähentymisen vauhdittamiseksi ja jäsenyyskriteerien täyttämiseksi. Suomi korostaa, että asteittaisen lähentymisen tavoitteena tulee säilyä täysjäsenyys ja otettujen askelten tulee perustua kunkin hakijamaan meriitteihin ja olla tarpeen mukaan peruttavissa.

Liittymisprosessin rinnalla unionin tulee edetä tarvittavassa sisäisessä pohjatyoössä. EU:n toimintaa on uudistettava ja tehostettava ensisijaisesti nykyisten perussopimusten puitteissa. Mahdollinen laajentuminen luo jo ennakkollisesti painetta uudistaa ja modernisoida EU:n tulevaa rahoituskehystä. Suomi tunnistaa tulevan laajentumisen erityisen merkityksen EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa. Tasapainoisen ja globaalia ruokaturvaa tukevan ratkaisun löytäminen edellyttäisi nykyarvion mukaan riittävän pitkiä siirtymäaikoja sekä maataloustukijärjestelmän uudistamista vastaamaan uutta tilannetta. Suomi katsoo, että modernisoitaessa koheesiopolitiikkaa ja sen varojenjakokriteerejä tulisi entisestään painottaa EU:n ulkoraja-alueiden merkitystä ja niiden tulevaisuuden toimintaedellytyksiä sekä koheesiopolitiikan varojen jakautumista vaikuttavasti. Nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa Suomi korostaa etenkin Itä- ja Pohjois-Suomen merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle. Suomi korostaa, että unionin laajentuminen tarkoittaisi nykyistä suurempia sisämarkkinoita ja uusia kasvumahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Asialista:

-

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/65/2024-VNK-2

Siivola Heli

19.4.2024

Epävirallinen eurooppaministerikokous 29.-30.4.2024; EU:n tulevaisuus, ml. oikeusvaltioasiat

Kokous

Epävirallinen eurooppaministerikokous 29.–30.4.2024

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Epävirallinen eurooppaministerikokous alkaa maanantai-iltana 29.4. vuoden 2004 laajentumisen 20-vuotisjuhlallisuuksilla, joihin osallistuvat myös nykyiset hakijamaat.

Tiistai-iltana 30.4. aamiaisella keskustellaan hakijamaiden kanssa oikeusvaltiouudistuksista liittymisprosessissa. Tämän jälkeen keskustelua oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta laajentuvassa unionissa jatketaan EU-maiden kesken (työistunto). Kokouksen päättää lounaskeskustelu EU:n tulevaisuudesta mahdollista laajentumista silmällä pitäen. Kyse on epävirallisesta näkemystenvaihdosta. Päätöksiä ei tehdä.

Suomen kanta

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja.

Suomen kantoja EU:n tulevaisuuteen ja laajentumiseen on linjattu valtioneuvoston selvi-tyksissä E 58/2023 vp ja E50/2023 vp muun muassa seuraavasti:

Suomen pääprioriteetit EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan ovat Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen.

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. On tärkeää, että perusoikeus- ja demokratiapolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä EU:ssa jatketaan. Oikeusvaltiokysymyksissä Suomi jatkaa pitkäaikaisella toimintalinjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Erityisen tärkeää Suomelle on se, että unionin budjetista saatava rahoitus linkitetään tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen.

Suomi pitää unionin laajentumispolitiikassa ensisijaisen tärkeänä, että laajentuminen vahvistaa Euroopan unionia ja vakauttaa Euroopan turvallisuutta. Suomi katsoo, että hakijamaiden jäsenyysperspektiivi ja tuki niiden jäsenyysprosessille edistävät näitä tavoitteita. Suomi katsoo, että hakijamaiden omiin ansioihin ja jäsenyyskriteerien täyttämiseen perustuva laajentuminen vahvistaa unionin omaa turvallisuutta, globaalia asemaa sekä taloudellista hyvinvointia ja edistää demokratiaa, oikeusvaltiokehitystä ja perusoikeuksien toteutumista. Toimiva oikeusvaltio, vakaat demokraattiset instituutiot, tehokkaat korruptionvastaiset instituutiot ja toimiva markkinatalous ovat keskeinen jäsenyyden edellytys. Suomi pitää tärkeänä, että jatkossakin laajentumisen keskeisiä uudistuksia käsitellään jäsenyysneuvottelujen aluksi, sekä viimeiseksi ennen neuvottelujen sulkemista, jotta niiden toteutumista ja muutosten juurtumista ennen jäsenyyttä voidaan parhaalla tavalla tukea.

Unionin tulee jatkaa tukea hakijamaille lähentymisen vauhdittamiseksi ja jäsenyyskriteerien täyttämiseksi. Suomi korostaa, että asteittaisen lähentymisen tavoitteena tulee säilyä täysjäsenyys ja otettujen askelten tulee perustua kunkin hakijamaan meriitteihin ja olla tarpeen mukaan peruttavissa.

Liittymisprosessin rinnalla unionin tulee edetä tarvittavassa sisäisessä pohjatyössä. Suomen näkemyksen mukaan perussopimusmuutokset eivät ole ennakkoehto uusien jäsenvaltioiden hyväksymiselle unioniin, vaan EU:n toimintaa on uudistettava ja tehostettava ensisijaisesti nykyisten perussopimusten puitteissa. Samalla EU:n on oltava sitoutunut ja luotettava neuvottelukumppani.

Laajentumisella tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia EU:n politiikanaloille, erityisesti EU-rahoitukseen. Mahdollinen laajentuminen luo jo ennakkollisesti painetta uudistaa ja modernisoida EU:n tulevaa rahoituskehystä.

Suomi tunnistaa tulevan laajentumisen erityisen merkityksen EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa. Suomi korostaa, että tasapainoisen ja globaalia ruokaturvaa tukevan ratkaisun löytäminen nykyarvion mukaan edellyttäisi riittävän pitkiä siirtymäaikoja sekä maataloustukijärjestelmän uudistamista vastaamaan uutta tilannetta.

Suomi katsoo, että modernisoitaessa koheesiopolitiikkaa ja sen varojenjakokriteerejä tulisi entisestään painottaa Euroopan unionin ulkoraja-alueiden merkitystä ja niiden tulevaisuuden toimintaedellytyksiä sekä koheesiopolitiikan varojen jakautumista vaikuttavasti. Nykyisessä geopolitisessa tilanteessa Suomi korostaa etenkin Itä- ja Pohjois-Suomen merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle.

Suomi tunnistaa, että mahdollisten uusien jäsenvaltioiden myötä unioniin tulisi joukko nykyiseen verrattuna huomattavasti vähemmän vauraita jäsenvaltioita ja koheesiopolitiikan maantieteellinen painopiste siirtyisi entistä enemmän itäiseen Eurooppaan.

Suomi korostaa, että unionin laajentuminen tarkoittaisi nykyistä suurempia sisämarkkinoita ja uusia kasvumahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Pääasiallinen sisältö

Oikeusvaltiouudistukset liittymisprosessissa (aamiaiskeskustelu hakijamaiden kanssa)

Puheenjohtajavaltio korostaa keskustelupaperissaan, että hyvin hallittu laajentumisprosessi on sekä EU:n jäsenvaltioiden että hakijamaiden intressissä. Puheenjohtajavaltio katsoo, että unionin laajentuminen voi vahvistaa EU:n globaalia vaikutusvaltaa ja kykyä vastata geopolitiittisiin haasteisiin erityisesti edistämällä vakautta, talouskasvua, hyvää hallintoa ja demokratiaa naapurialueilla. Tämä edellyttää kuitenkin, että hakijamaat täyttävät EU:n standardit ja kriteerit, erityisesti oikeusvaltion alalla. Puheenjohtajavaltio korostaa, että oikeusvaltioperiaate on yksi EU:n ja vahvojen demokratioiden kulmakivistä. Se luo edellytykset muun muassa tasa-arvon ja perusoikeuksien suojelemiselle, oikeuslaitoksen riippumattomuuden ja puolueettomuuden varmistamiselle, korruption torjunnalle ja EU:n sisämarkkinoiden moitteettomalle toiminnalle.

Puheenjohtajavaltio muistuttaa, että toimiva oikeusvaltio, perusoikeudet ja vakaat demokraattiset instituutiot ovat keskeinen edellytys unioniin liittymiselle. Edistyminen oikeusvaltiosektorin uudistuksissa määrittää keskeisesti sitä, miten jäsenyysneuvottelut etenevät. Vuonna 2020 uudistetussa metodologiassa oikeusvaltiouudistukset nostettiin laajentumisprosessin keskiöön. Laajentumispolitiikan uusi momentum tarjoaa hakijamaille mahdollisuuden toteuttaa tarvittavat uudistukset. Samalla monilla hakijamailla on oikeusvaltiosektorilla merkittäviä haasteita, jotka korostavat tarvetta tehostaa toimia.

Puheenjohtajavaltio pitääkin tarpeellisena keskustella siitä, miten oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja perusoikeuksien toteutumista voitaisiin parhaiten edistää sekä ennen unionin jäsenyyttä että sen jälkeen. Puheenjohtajavaltio muistuttaa, että oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen varmistamiseksi EU:ssa on viime vuosina otettu käyttöön uusia välineitä, kuten komission vuosittainen oikeusvaltiokertomus, jota ollaan nyt laajentamassa koskemaan myös edistyneimpiä hakijamaita. Puheenjohtajavaltio korostaa, että vaikka itse laajentumisprosessin muutospotentiali säilyy edelleen parhaana tapana edistää oikeusvaltioperiaatteen noudattamista, hakijamaiden tiivis osallistuminen oikeusvaltioperiaatteen edistämistä ja puolustamista koskeviin EU-keskusteluihin auttaa hyödyntämään tätä muutospotentialia.

Puheenjohtaja toivoo kuulevansa aamiaiskeskustelussa erityisesti hakijamaiden näkemyksiä siitä, mitä ne pitävät suurimpina haasteina oikeusvaltiouudistusten toteuttamisessa, millaisilla konkreettisilla tavoilla EU ja sen jäsenvaltiot voisivat tukea hakijamaita näissä uudistuksissa ja millaisia odotuksia hakijamaiden kansalaisilla on EU-jäsenyyden suhteen.

Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen laajentuvassa unionissa (EU-maiden työstunto)

Puheenjohtajavaltio korostaa keskustelupaperissaan, että EU ja sen jäsenvaltiot voivat saavuttaa täyden potentiaalinsa vain noudattamalla EU:n perussopimuksiin kirjattuja perusarvoja, erityisesti oikeusvaltioperiaatetta, demokratiaa ja perusoikeuksia. Puheenjohtajavaltio toteaa, että oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen hakijamaissa on viime aikoina parantunut, mutta niillä on vielä työtä tehtävänä, jotta ne tavoittaisivat EU-maiden keskimääräisen tason, joka puolestaan on viime aikoina hieman taantunut. Puheenjohtajavaltio korostaa, että tulevat laajentumiskierrokset edellyttävät sekä hakijamailta että nykyisiltä jäsenvaltioilta selkeää ja yksiselitteistä sitoutumista oikeusvaltion täysimääräiseen omaksumiseen, ylläpitämiseen ja edistämiseen. Puheenjohtaja korostaa, että oikeusval-

tioperiaatteesta tinkiminen viivästyttäisi laajentumisprosessia ja että EU:n on varmistettava, ettei sen perusarvoja heikennetä. Siksi on sekä hakijamaiden että nykyisten jäsenvaltioiden intressissä varmistaa, että EU:n perusarvot ohjaavat niiden uudistustoimia.

Puheenjohtajavaltio on pyytänyt demokratiakehitystä edistävää IDEA International -järjestöä esittämään keskustelun taustaksi ajatuksiaan siitä, miten voitaisiin varmistaa, että oikeusvaltioperiaate säilyy laajentuvan unionin ytimessä. IDEA International esittelee työstunnon alussa raporttinsa "Towards an enlarged Union: upholding the rule of law". Raportin viisi pääsuositusta koskevat 1) oikeusvaltioperiaatetta ja laajentumista koskevien EU-välineiden optimointia, 2) oikeusvaltioehdollisuuden vahvistamista EU-rahoituksessa ja riittävän EU-rahoituksen varmistamista oikeusvaltiouudistusten tukemiseksi, 3) hakijamaiden osallistumista oikeusvaltioperiaatetta koskeviin EU-keskusteluihin ja EU:n oikeusvaltiövälineiden edelleen kehittämistä, 4) kansalaisyhteiskunnan tukemista oikeusvaltioperiaatteen keskeisenä valvojana ja edistäjänä sekä 5) EU:n toimivallan laajentamista ja täsmentämistä oikeusvaltioasioissa.

EU:n tulevaisuus (EU-maiden lounaskeskustelu)

EU:n perussopimusten mukaisesti Eurooppa-neuvosto antaa unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelee sen yleiset poliittiset suuntaviivat ja painopisteet. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus hyväksyä EU:n strateginen ohjelma vuosille 2024–2029 ja etenemissuunnitelma jatkotyölle koskien unionin sisäisiä uudistuksia kesäkuussa 2024 (Eurooppa-neuvoston kokous 27.–28.6.2024).

Neuvoston puheenjohtajavaltio Belgia (kevät 2024) on jatkanut yleisten asioiden neuvostossa Ruotsin (kevät 2023) ja Espanjan (syksy 2023) puheenjohtajakausilla käytyjä alustavia keskusteluja EU:n tulevaisuudesta unionin laajentumista silmällä pitäen. Aiheesta keskusteltiin yleisten asioiden neuvoston kokouksessa 19.3.2024. Eurooppaministerien lounaalla 30.4.2024 on tarkoitus keskustella jatkotyöstä koskien EU:n sisäisiä uudistuksia. Tavoitteena on tukea Eurooppa-neuvoston työtä etenemissuunnitelman laatimiseksi.

Puheenjohtajavaltio muistuttaa keskustelupaperissaan Eurooppa-neuvoston korostaneen kesäkuussa 2022, että kunkin maan edistyminen kohti EU:n jäsenyyttä riippuu sen omista ansioista Kööpenhaminan kriteerien täyttämässä sekä EU:n valmiudesta ottaa vastaan uusia jäseniä. Granadan julistuksen mukaisesti Eurooppa-neuvosto on myös painottanut, että unionin laajentuessa EU-politiikkojen on täytettävä tulevaisuuden vaatimukset, niitä on rahoitettava kestäväällä tavalla yhteisten arvojen pohjalta ja EU:n toimielinten on toimitettava edelleen tehokkaasti. Eurooppa-neuvosto on korostanut, että laajentumisprosessia ja EU:n sisäisiä uudistuksia on edistettävä rinnakkain, jotta sekä tulevat jäsenvaltiot että EU ovat aikanaan valmiita unionin laajentumiseen.

Puheenjohtajavaltio korostaa, että EU:n sisäisen uudistusprosessin keskeisenä tavoitteena on varmistaa, että unioni säilyttää toimintakykynsä ja kykenee tarjoamaan vaurautta ja turvallisuutta kaikille kansalaisilleen entistä haastavammassa geopolitisessä tilanteessa ja unionin laajentuessa. Tämä edellyttää yhtenäisyyttä ja solidaarisuutta sekä vilpittömän yhteistyön periaatteen ja toissijaisuusperiaatteen noudattamista. Puheenjohtajavaltio toteaa, että tarvittavia uudistuksia tulisi tarkastella ensisijaisesti EU:n nykyisten perussopimusten puitteissa. Etenemissuunnitelman tulisi olla pragmaattinen ja joustava, eikä keinotekoisia aikarajoja tulisi asettaa. Jatkotyössä tulisi tarkastella EU:n arvoja (kehystenä kaikella toiminnalle), politiikkoja, rahoitusta ja hallintoa. Prosessin tulisi olla jäsenvaltiojohtoinen (Eurooppa-neuvosto, yleisten asioiden neuvosto ja tarpeen mukaan muut neuvostokokoonpanot sekä tarvittava virkamiestason valmistelu neuvoston puheenjohtajavaltion ja neuvoston pääsihteeristön tukemana). Puheenjohtajavaltio korostaa, että uudistuksia koskevien pohdintojen tulisi pohjautua tietoon, analyyseihin ja arvioihin. Tältä osin tarvitaan erityisesti komission panosta. Huomiota on kiinnitettävä myös viestintään, avoimuuteen ja kansalaisten osallistumiseen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 26.4.2024

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 26.4.2024

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen totesi syyskuussa 2023 unionin tilaa käsittelevässä puheessaan, että komissio alkaa valmistella laajentumista edeltäviä politiikkojen uudelleentarkasteluja, joilla selvitetään, millaisia mukautuksia kullekin politiikan alueelle on tehtävä laajempaa unionia varten.

Komissio antoi 20.3.2024 tiedonannon laajentumista edeltävistä uudistuksista ja politiikkojen uudelleentarkastelusta. Tiedonannossa tarkastellaan unionin laajentumisen vaikutuksia hyvin yleisellä tasolla EU:n arvojen, politiikkojen, rahoituksen ja hallinnon näkökulmasta. Lisäksi tiedonannossa tarkastellaan asteittaisen integraation mahdollisuuksia, eli hakijamaiden mahdollisuuksia osallistua joihinkin EU:n politiikkoihin tai ohjelmiin jo laajentumisprosessin aikana, ja tuodaan esille esimerkkejä jo olemassa olevista yhteistyömalleista hakijamaiden ja unionin välillä.

Komission mukaan tiedonanto luo pohjaa perusteellisemmille politiikka-arvioille, jotka komissio toteuttaa vuoden 2025 alussa. Näiden perusteellisempien politiikka-arvioiden tulosten pohjalta seuraavana vaiheena olisivat komission sektorikohtaiset uudistusehdotukset ja tulevaa monivuotista rahoituskehystä koskeva komission ehdotus, jota odotetaan viimeistään heinäkuussa 2025.

Komission tiedonannosta ollaan laatimassa E-kirjettä eduskunnalle.

Asiakirjat

Puheenjohtajavaltion 19.4.2024 jakamat keskustelupaperit:

- Working breakfast on the rule of law within the EU enlargement process. Discussion note.

- Working session on upholding the rule of law in an enlarged Union. Discussion note.
- Working lunch on the future of the EU. Discussion note.

Towards an Enlarged Union: Upholding the Rule of Law. Policy Paper No. 30, April 2024.
International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS / EU-erityisasiantuntija Heli Siivola, p. 0295 160 476.
VNEUS / Lainsäädäntösihteeri Hanna Oraheimo, p. 0295 161 096.
UM, EUR-20 / Lähetystöneuvos Elina Poikonen, p. 0295 350 399.
UM, EUR-40 / Yksikön päällikkö Miia Lahti, p. 0295 350 543.
UM, EUR-40 / Lähetystöneuvos Heli Hyypiä, p. 0295 350 878.

VAHVA-tunnus

EU/65/2024

Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet